

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1. Хто я?

1. Ні в кого з нас немає сумніву в тому, що ми є люди. Проте важливо замислитися над смислом слова «людина», тому що людина може бути будівником, а може бути руйнівником життя. Геній українського народу Тарас Шевченко почав замислюватися над цим питанням, ще підлітком: «Мені тринадцятий минало. Я пас ягнята за селом. Чи то так сонечко сіяло, Чи так мені чого було?». Багато інших філософів та поетів висловлювали глибокі думки про здатності людини, навіщо вона існує. Опрацюйте творчий спадок українського поета Василя Симоненка, англійського поета Редьярда Кіплінга (у перекладі М. Лозинського) та українського філософа Григорія. За запропонованим зразком у таблицю впишіть їхнє розуміння здатностей і покликання людини?

	Що означає бути людиною?	
Василь Симоненко	Редьярд Кіплінг	Григорій Сковорода
1. Бути людиною – цінувати життя і наданий для нього час. 2.	1. Бути людиною означає наповнити смислом кожен мить свого життя. 2.	1. Бути людиною – контролювати чистоту своїх думок. 2.

2. Вчимося бути свідомими учасниками опитувань громадської думки. Заповніть анкету «Твої захоплення й уподобання».

ХІД РОБОТИ

Василь Симоненко. Кохання – прояв людський

Ознайомтеся з текстом відомого вірша Василя Симоненка «Ти знаєш, що ти – людина?», прослухайте покладену на слова вірша однойменну пісню. Бути людиною – це не лише щастя, але й відповідальність. Якою може бути наша відповідальність перед собою, перед іншими?

Ти знаєш, що ти – людина?

Ти знаєш, що ти – людина? Ти
знаєш про це чи ні? Усмішка
твоя – єдина,
Мука твоя – єдина,
Очі твої – одні.

Сьогодні усе для тебе –
Озера, гаї, степи.
І жити спішити треба.
Кохати спішити треба –
Гляди ж не проспи!

Більше тебе не буде.
Завтра на цій землі
Інші ходитимуть люди.
Інші кохатимуть люди – Добрі,
ласкаві й злі.

Бо ти на землі – людина,
І хочеш того чи ні –
Усмішка твоя – єдина,
Мука твоя – єдина,
Очі твої – одні.

Василь Симоненко

Редьярд Кіплінг. Наповни смислом кожен мить ...

Ознайомтеся з текстом вірша «Якщо...» англ. «If...», написаного Редьярдом Кіплінгом у 1895 р. і відомого також під назвою «Заповідь». Вперше вірш був опублікований в розділі «Brother Square Toes» книги Rewards and Fairies, збірки оповідань та віршів Кіплінга виданої в 1910.

Редьярд Кіплінг (англ. Joseph Rudyard Kipling, 1865 – 1936) – англійський поет і прозаїк. Відомий як творець дитячих казок про Мауглі, допитливе слоненятко, кішку, яка гуляє сама по собі, про відважного мангуста Рікі-Тікі-Таві та багатьох інших. Наймолодший лауреат Нобелівської премії з літератури.

	Редьярд Кіплінг, «Заповідь»
If you can keep your head when all about you Are losing theirs and blaming it on you, If you can trust yourself when all men doubt you, But make allowance for their doubting too; If you can wait and not be tired by waiting, Or being lied about, don't deal in lies, Or being hated don't give way to hating, And yet don't look too good, nor talk too wise:	Владей собой среди толпы смятенной, Тебя клянущей за смятение всех. Верь сам в себя, наперекор вселенной, И маловерным отпусти их грех; Пусть час не пробил, жди, не уставая, Пусть лгут лжецы, не снисходи до них; Умей прощать и не кажись, прощая, Великодушней и мудрей других.

If you can dream-and not make dreams your master; If you can think-and not make thoughts your aim, If you can meet with Triumph and Disaster And treat those two impostors just the same; If you can bear to hear the truth you've spoken Twisted by knaves to make a trap for fools, Or watch the things you gave your life to, broken, And stoop and build 'em up with worn-out tools: If you can make one heap of all your winnings And risk it on one turn of pitch-and-toss, And lose, and start again at your beginnings And never breathe a word about your loss; If you can force your heart and nerve and sinew To serve your turn long after they are gone, And so hold on when there is nothing in you Except the Will which says to them: 'Hold on!' If you can talk with crowds and keep your virtue, Or walk with Kings-nor lose the common touch, If neither foes nor loving friends can hurt you, If all men count with you, but none too much; If you can fill the unforgiving minute With sixty seconds' worth of distance run, Yours is the Earth and everything that's in it, And-which is more-you'll be a Man, my son!	Умей мечтать, не став рабом мечтанья, И мыслить, мысли не обожествив; Равно встречай успех и поруганье, Не забывая, что их голос лжив; Останься тих, когда твое же слово. Калечит плут, чтоб уловлять глупцов, Когда вся жизнь разрушена, и снова Ты должен все воссоздавать с основ. Умей поставить, в радостной надежде, Но карту все, что накопил с трудом, Все проиграть и нищим стать, как прежде, И никогда не пожалеть о том, Умей принудить сердце, нервы, тело Тебе служить, когда в твоей груди Уже давно все пусто, все сгорело, И только воля говорит: «Иди!» Останься прост, беседуя с царями, Останься честен, говоря с толпой; Будь прям и тверд с врагами и друзьями, Пусть все, в свой час, считаются с тобой; Наполни смыслом каждое мгновенье, Часов и дней неумолимый бег, - Тогда весь мир ты примешь во владенье, Тогда, мой сын, ты будешь Человек!
	В переводе М. Лозинского

Григорій Сковорода. Спізнай себе самого

Ознайомтеся з головними ідеями Григорія Сковороди (1722-1794) – видатного українського філософа, поета, педагога про потребу пізнати хто ти є. На думку філософа, центральним у людині є не теоретичні здібності, а більш глибоке за них емоційно-вольове єство людського духу – «серце» людини. Із «серця» піднімається, виростає і думка, і устремління, й почуття. На «серце» людини має бути спрямована й головна увага моральної чинності людини. Звідси вимога Сковороди: «пізнай себе», «поглянь у себе». Сковорода писав: *«Найкраще людину бачить і серце її любить, хто любить думки її»*. Думки людини, її слова – це внутрішній світ людини, її духовна сутність, її краса або потворність, велич або ницість.

1. Чи є на вашу думку ця ідея Сковороди актуальною сьогодні?
2. Чи справді багато людей намагаються зовнішніми атрибутами приховати внутрішню порожнечу?

Сковорода вважав, що існують три світи. Перший є макрокосмосом, великим світом, «де живе усе породжене», другий – мікрокосмос, себто «світик, світочок або людина», глибиною він не поступається макрокосмосу, у певному розумінні навіть охоплює зовнішній світ. Третім світом є символічний світ, або Біблія. Кожен з трьох світів є єдністю двох натур: видимої, зовнішньої, тіньової і невидимої, внутрішньої, світлої. Сковорода ставив за мету знайти відповідний, «сродний» спосіб гармонійних взаємин зі світом. Він вважав, що головним джерелом усіх бід людських є «несродність», тобто невміння чи небажання знайти і робити те, для чого народжений. Внутрішня істинна людина є вільною, вона пробуджується сама та допомагає прокинутися іншим, скидаючи таким чином з себе пута несвободи, пута духовного рабства. Це шлях до Бога. Царство Боже в нас самих.

Щастя – в серці, серце у любові, любов у законі Вічного: *«Коли найголовніше у світі є вічність, тоді й щастя мусимо засновувати не на тлінному, а значить не на багатстві, не на здоров'ї, не на чинах, а на тім, що вічно існує... Щастя потрібно шукати всередині нас самих»*.

Розгледівши себе, спізнавши себе самого, ми знайдемо у себе самих самих душевний спокій і сердешну радість».

Сковорода ніколи не цінував матеріальні речі, йому обіцяли високі посади, благополуччя, а він обрав шлях служіння рідному народові й Богу. Філософ висловлювався так: *«Не будь ані вельможою, ані лихварем... Будь лише людиною – чуєш? Людиною – і знайдеш благо».*

Сковорода – поборник свободи як запоруки вільного розвитку людських чеснот і здібностей, як основи суспільної гармонії, без якої не може запанувати справедливість.

1. Чи відкриває конкретній людині сенс її буття? Шляхи досягнення людського щастя?
2. Пізнати саму себе здатна лише вільно мисляча людина?

Як ідентифікувати наше середовище

Для того, щоб ефективно реалізувати себе як громадянина, потрібна співпраця з іншими людьми, розуміння їхніх цінностей, поглядів на світ і життєвих потреб. Можливо, ви були свідками того, як на вулиці чи в інших громадських місцях спеціально підготовлені люди (інтерв'юери) проводять опитування громадськості з тих чи інших питань (наприклад, опитування батьків школярів щодо умов навчання їхніх дітей, покупців у магазині щодо рівня обслуговування, вивчення політичних симпатій чи визначення переможців під час виборів (екзит-пол) тощо). Задля кращого розуміння людей, які нас оточують, а також визначення проблем і потреб місцевої громади, можна скористатися низкою методів збору інформації, зокрема провести опитування, найбільш популярним видом якого є анкетування.

Виокремлюють такі складові анкети

Вступна частина пояснює мету дослідження, містить інформацію про організацію, що його здійснює, пояснює принцип заповнення анкети, гарантує анонімність тощо.

Основна частина містить запитання, які передбачають виконання завдань дослідження. Питання складають блоками, у чіткій логічній послідовності. Спочатку іде блок простих, нейтральних запитань, які мають на меті викликати зацікавлення у респондента. Далі ставляться складніші запитання, що виявляють установки та орієнтації опитуваного респондента, його оцінки та судження, які безпосередньо стосуються основної теми дослідження.

Демографічна частина (стать, вік, місце проживання, освіта, місце праці тощо).

Завершальна частина передбачає подяку респондентам за участь у дослідженні.

Вчимося бути учасниками соціологічних опитувань

Пропонуємо заповнити анкету, подану нижче, та обговорити її у класі. Це допоможе вам краще зрозуміти самих себе, а також дізнатися щось нове про своїх одногрупників, їхні захоплення та вподобання. Заповнені анкети на аркуші паперу формату А4 можна представити у формі виставки, розмістивши їх на дошці чи стіні класу для загального ознайомлення.

	Анкета «Твої захоплення й уподобання»
Вступна частина	Дорогі друзі, це опитування має на меті з'ясування захоплень й уподобань учнів/учениць нашої групи коледжу. Відповіді анкети не є анонімними і будуть оголошені у групі.
Основна частина	Улюблена страва. Улюблений напій. Що тобі подобається найбільше? Що тебе дратує? Зі скількома одногрупниками ти обмінявся телефонними номерами? Твої упередження. Твої стереотипи. Твої забобони. Які в тебе сильні сторони? Які в тебе слабкі сторони? В яку історичну епоху ти хотів / хотіла б жити? Яких людей ти бажав /бажала зустріти? Ти більше любиш читати книги чи дивитися кінофільми? Ти більше любиш котів чи собак?

	Чи ти хотів / хотіла стати знаменитим? Ким? У тебе є друзі? Які риси характеру ти цінуєш у своїх друзів? Твої найзаповітніші бажання? Де ти хотів / хотіла б жити?
Демографічна частина	Ти ☐ хлопець ☐ дівчина Скільки тобі років? (Обведіть цифру чи вкажіть свій вік) 15 16 17 18 ____
Завершальна частина	Дякую за участь у дослідженні!

Під час обговорення з'ясуйте, що є спільним для більшості учнів групи або окремих груп (наприклад, рік та місяці народження). Визначте особливості, які є характерними лише для окремих учнів.

Що нового вам вдалося дізнатися про своїх одногрупників з їхніх анкет? А вашим одногрупникам про вас?

Тест перевірки знання і розуміння понять до розділу 1. Особистість та її ідентичність.

1. Соціальна ідентифікація це

А ототожнення себе з певними ознаками, притаманними тим соціальним групам, до яких людина хоче належати або вже належить; це процес прийняття групових звичаїв, норм, установок і кодів поведінки.

Б усвідомлення особою своєї належності до різних соціальних груп, які вона сприймає як «свої», стосовно яких вона найбільшою мірою здатна відчуті і сказати «ми» (стать, вік, родина, релігія, етнос, фах тощо), (від латинського слова *identicus* – тотожний, однаковий).

В особистісна здатність людини бути вільною та готовність брати на себе відповідальність за здійснюваний вибір

2. Соціальна ідентичність це

А ототожнення себе з певними ознаками, притаманними тим соціальним групам, до яких людина хоче належати або вже належить; це процес прийняття групових звичаїв, норм, установок і кодів поведінки.

Б усвідомлення особою своєї належності до різних соціальних груп, які вона сприймає як «свої», стосовно яких вона найбільшою мірою здатна відчуті і сказати «ми» (стать, вік, родина, релігія, етнос, фах тощо), (від латинського слова *identicus* – тотожний, однаковий).

В особистісна здатність людини бути вільною та готовність брати на себе відповідальність за здійснюваний вибір

3. Самовизначення це

А ототожнення себе з певними ознаками, притаманними тим соціальним групам, до яких людина хоче належати або вже належить; це процес прийняття групових звичаїв, норм, установок і кодів поведінки.

Б усвідомлення особою своєї належності до різних соціальних груп, які вона сприймає як «свої», стосовно яких вона найбільшою мірою здатна відчуті і сказати «ми» (стать, вік, родина, релігія, етнос, фах тощо), (від латинського слова *identicus* – тотожний, однаковий).

В особистісна здатність людини бути вільною та готовність брати на себе відповідальність за здійснюваний вибір

4. Які аспекти включає поняття громадянської ідентичності?

А 1) мотиви («Чого я хочу?»); 2) самопізнання як усвідомлення особистістю своїх якостей, відповідь на запитання («Хто я такий?»); 3) самооцінка («Що я можу?»); 4) вимоги суспільства, суспільні норми життя («Чого від мене вимагають?»).

Б 1) самоототожнення із громадянською спільнотою держави незалежно від свого етнічного коріння та національного походження; 2) феномен свідомого та активного громадянства, усвідомлення себе членом громадянського суспільства.

В 1) агенти первинної соціалізації; 2) агенти вторинної соціалізації.

5. Як ви розумієте значення вислову «змінний характер ідентичності»?

А «змінний характер ідентичності» полягає в довільній зміні людиною своїх ідентичностей без будь-яких підстав

Б люди обов'язково виокремлюють важливіші для себе групи, крізь призму цінностей на яких будують свою поведінку

В цей вислів говорить про те, що усі без винятку ідентичності є сталими, постійними протягом усього життя людини

6. Я-ідентичність, особиста ідентичність, соціальна ідентичність є

А агентами соціалізації

Б чинниками самовизначення і самореалізації

В видами ідентичності

7. Я-ідентичність це

А суб'єктивне відчуття індивідом власної своєрідності («Я – не такий (така), як інші»);

Б індивідуальні ознаки людини: по-перше, сюди входять усі унікальні ознаки цієї людини (наприклад, відбитки пальців) і, по-друге, унікальна комбінація фактів і дат історії її життя;

В типізація особистості на основі атрибутів соціальної групи, до якої індивід належить.

8. Особиста ідентичність це

А суб'єктивне відчуття індивідом власної своєрідності («Я – не такий (така), як інші»);

Б індивідуальні ознаки людини: по-перше, сюди входять усі унікальні ознаки цієї людини (наприклад, відбитки пальців) і, по-друге, унікальна комбінація фактів і дат історії її життя;

В типізація особистості на основі атрибутів соціальної групи, до якої індивід належить.

9. Соціальна ідентичність це

А суб'єктивне відчуття індивідом власної своєрідності («Я – не такий (така), як інші»);

Б індивідуальні ознаки людини: по-перше, сюди входять усі унікальні ознаки цієї людини (наприклад, відбитки пальців) і, по-друге, унікальна комбінація фактів і дат історії її життя;

В типізація особистості на основі атрибутів соціальної групи, до якої індивід належить.

10. Самоідентифікація передбачає знання людиною

А погоди на найближчий тиждень в місцевості де вона мешкає

Б часу народження, місця народження, походження, групи крові, резус, відбитків пальців, статі, віку, сімейного стану, національності, мови, професії (рід занять), мешканець села (міста), громадянин держави.

В імен Президентів України починаючи з 1991 року

11. Особливе моральне ставлення людини до самої себе і ставлення до неї з боку суспільства, у якому визнається цінність особистості це

А гідність **Б** ідентичність **В** самоідентифікація

12. Готовність людини відстоювати свої законні права означає здатність виявляти свою

А громадянську гідність **Б** індивідуальність **В** групу крові